Lietas Nr. A420433912
Lietas arhīva Nr. AA43-0400-15/15

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2015.gada 2.jūnijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnesis referents M.Birzgalis,
tiesneses R.Paegle un V.Zommere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. B/ pieteikumu par Brasas cietuma faktiskās rīcības, nenodrošinot pieteicējam cilvēktiesību standartiem atbilstošus apstākļus Brasas cietuma /numurs/., /numurs/. un/numurs/.karantīnas kamerā, atzīšanu par prettiesisku un morālā un personiskā kaitējuma atlīdzināšanu Ls 7770 apmērā, sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2013.gada 31.oktobra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. B/ (turpmāk – pieteicējs) iesniedza Ieslodzījuma vietu pārvaldē (turpmāk – Pārvalde) 2011.gada 13.decembra iesniegumu, apstrīdot Brasas cietuma administrācijas faktisko rīcību – nenodrošināšanu ar cilvēktiesību standartiem atbilstošiem apstākļiem Brasas cietuma /numurs/., /numurs/. un /numurs/. karantīnas kamerā. Iesniegumā un 2012.gada 27.februāra iesnieguma papildinājumā /pers. B/ lūdza atlīdzināt nodarīto kaitējumu Ls 7770 apmērā.

Pieteicējs norādīja, ka minēto kameru tualetes nav izolētas no dzīvojamās telpas, tādēļ dzīvojamajā telpā izplatās nepatīkamas smakas. Kamerās nav piespiedu ventilācijas, tādēļ ir jāelpo mitrs, sasmacis gaiss, kas rada kaitējumu veselībai. Kameru logi nenodrošina pietiekamu dabīgo gaismu, kā arī mākslīgais apgaismojums ir nepietiekams. Atrašanās pustumsā nospiedoši iedarbojas uz psihi. Svaiga gaisa trūkums rada sirds un elpošanas traucējumus. Ēdamgalds izgatavots no presētu skaidu plāksnes, tā virsma ir piesūkusies ar mitrumu un ēdiena atliekām, nepatīkami smako. Atrodoties karantīnas kamerās, pieteicējam bija liegta informācijas saņemšana – nebija radio, televīzijas, avīžu vai žurnālu. Netika nodrošināta iespēja likumā paredzētajā kārtībā izmantot telefonu.

[2] Ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2012.gada 16.marta lēmumu Nr.1/15.2 S/6245/1211 (turpmāk – Lēmums) pieteicēja sūdzības atzītas par nepamatotām, kā arī atteikts viņam izmaksāt atlīdzinājumu.

Lēmumā norādīts šāds pamatojums.

[2.1] Pārvalde strīdus apstākļus novērtēja, pamatojoties uz Brasas cietuma 2012.gada 24.februāra Ieslodzījuma vietu pārvaldei sniegto atbildi Nr.2/10-877 „Par notiesātā /pers. B/ iesniegumu" un /numurs/.karantīnas kameras fotoattēliem.

[2.2] 2011.gada 1.novembrī pieteicējs tika ievietots Brasas cietuma /numurs/.kamerā, no kuras pārvietots uz citu kameru 2011.gada 7.novembrī.

/numurs/.kameras kopējā platība ir 19,1 m^2, un tā ir paredzēta sešām ieslodzītajām personām. Kamera ir aprīkota ar atsevišķu sanitāro mezglu, iebūvētu ērti pieejamu tualeti un izlietni ar nepārtrauktu ūdens padevi, ūdens apgādes un kanalizācijas sistēmām. Sanitārais mezgls ir nodalīts no dzīvojamās telpas ar aptuveni 1,80 m augstu koka starpsienu. Kamerā ir sešas gultas vietas (izvietotas divos stāvos), galds, pie galda krēsls (galda garumā). Galda un galda krēsla virsma ir izgatavota no skaidu platei līdzīga materiāla.

/numurs/.kamerā tiek nodrošināta gan dabiskā, gan mākslīgā ventilācija. Nepieciešamības gadījumā papildus ventilāciju telpā var nodrošināt pašas notiesātās personas, nepieciešamības gadījumā atverot karantīnas kamerā esošo logu (izmēri: 1,40 m x 0,85 m). Papildus ventilāciju var nodrošināt, ieslodzījuma vietas personālam vēdinot telpu ieslodzītās personas pastaigas laikā. Mākslīgo apgaismojumu karantīnas kamerā nodrošina pie griestiem izvietots apgaismes ķermenis (dienas lampa). Dabīgo apgaismojumu nodrošina telpā esošs logs, kas drošības apsvērumu dēļ no ārpuses ir aizsegts ar žalūziju veida metāla plāksnītēm, caur kurām telpā iespīd dabīgā dienas gaisma.

[2.3] /numurs/.kamerā pieteicējs atradās no 2011.gada 26.maija līdz 30.maijam, no 2011.gada 13.septembra līdz 15.septembrim, no 2011.gada 13.decembra līdz 19.decembrim, no 2012.gada 17.janvāra līdz 23.janvārim.

/numurs/.kameras kopējā platība ir 23 m^2, un tā ir paredzēta astoņām ieslodzītajām personām. Kamera ir aprīkota ar atsevišķu sanitāro mezglu, iebūvētu ērti pieejamu tualeti, izlietni ar nepārtrauktu ūdens padevi, ūdens apgādes un kanalizācijas sistēmām. Sanitārais mezgls kamerā ir nodalīts no dzīvojamās telpas ar aptuveni 1,56 m augstu starpsienu. Kamerā ir astoņas gultas vietas (izvietotas divos stāvos), galds, pie galda krēsls (galda garumā). Galda un galda krēsla virsma ir izgatavota no skaidu platei līdzīga materiāla.

/numurs/.kamerā tiek nodrošināta gan dabiskā, gan mākslīgā ventilācija. Nepieciešamības gadījumā papildus ventilāciju telpā var nodrošināt pašas notiesātās personas, atverot karantīnas kamerā esošo logu (izmēri: 1,40m x 0,85 m). Papildus ventilāciju var nodrošināt, ieslodzījuma vietas personālam vēdinot telpu ieslodzītās personas pastaigas laikā.

Mākslīgo apgaismojumu karantīnas kamerā nodrošina pie griestiem izvietots apgaismes ķermenis (dienas lampa). Dabīgo apgaismojumu nodrošina telpā esošs logs, kuram no ārpuses ir dekoratīvs metāla režģis, caur kuru kamerā ieplūst dabīgā dienas gaisma.

[2.4] /numurs/.kamerā pieteicējs atradās no 2011.gada 16.augusta līdz 22.augustam. /numurs/.kameras kopējā platība ir 17,7 m^2, un tā ir paredzēta sešām ieslodzītajām personām. /numurs/kamera ir aprīkota ar atsevišķu sanitāro mezglu, iebūvētu ērti pieejamu tualeti, izlietni ar nepārtrauktu ūdens padevi, ūdens apgādes un kanalizācijas sistēmām. Sanitārais mezgls kamerā ir nodalīts no dzīvojamās telpas ar apmēram 1,72 m augstu starpsienu. Kamerā ir sešas gultas vietas (izvietotas divos stāvos), galds, pie galda krēsls (galda garumā). Galda un galda krēsla virsma ir izgatavota no skaidu platei līdzīga materiāla.

/numurs/.kamerā tiek nodrošināta gan dabiskā, gan mākslīgā ventilācija. Nepieciešamības gadījumā papildus ventilāciju telpā var nodrošināt pašas notiesātās personas, atverot karantīnas kamerā esošo logu (izmēri: 1,16 x 0,75). Papildus ventilāciju var nodrošināt, ieslodzījuma vietas personālam vēdinot telpu ieslodzītās personas pastaigas laikā.

Mākslīgo apgaismojumu/numurs/kamerā nodrošina pie griestiem izvietots apgaismes ķermenis (dienas lampa). Dabīgo apgaismojumu nodrošina telpā esošs logs, kas, drošības apsvērumu dēļ, no ārpuses ir aizsegts ar žalūziju veida metāla plāksnītēm, caur kurām telpā ieplūst dabīga dienas gaisma.

[2.5] Brasas cietuma Automatizētās lietvedības sistēmas reģistrā laikposmā no 2011.gada 26.maija līdz 2012.gada 22.februārim nav reģistrēti pieteicēja iesniegumi/sūdzības, kuru saturs būtu saistīts ar apstākļiem Brasas cietuma /numurs/., /numurs/. un /numurs/.karantīnas kamerā.

Saskaņā ar Brasas cietuma Medicīnas daļas sagatavoto informāciju (2012.gada 22.februāra izraksts no ambulatorās medicīniskās kartes), pieteicēja veselības stāvoklis pašlaik ir apmierinošs. Ar sūdzībām par apstākļiem kamerās, kas varētu ietekmēt iesniedzēja veselības stāvokli, nav vērsies.

[2.6] Karantīnas kameras ir paredzētas īslaicīgai ieslodzīto personu uzturēšanai, kamēr ieslodzījuma vietu amatpersonas katrai ieslodzītai personai individuāli nozīmē tai piemērotu pastāvīgās uzturēšanās kameru.

[2.7] Latvijā nav neviena normatīvā akta, kas reglamentētu prasības ventilācijai ieslodzījuma vietās, un nav normatīvo aktu, kas nosaka konkrētus mikroklimata parametru pieļaujamos lielumus. Atbilstoši Ministru kabineta 2003.gada 23.septembra noteikumiem Nr.534 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 23103 „Dzīvojamo un publisko ēku apkure un ventilācija”” situācijās, ja vienīgais telpas gaisa piesārņojuma avots ir cilvēki, svaigā gaisa padeves absolūtais minimums ir 15 m^3/h uz cilvēku, bet noteikumi neattiecas uz būvprojektiem, kuri likumā noteiktajā kārtībā iesniegti akceptēšanai līdz 2003.gada 31.decembrim un kuru tehniskie risinājumi atbilst attiecīgajā laikposmā piemēroto normatīvo aktu prasībām. Tā kā Brasas cietuma ēkas ir būvētas pirms 2003.gada 31.decembra, minētie noteikumi uz tām neattiecas. Vienlaikus ventilācija Brasas cietuma kamerās ir pietiekama, mitrums tajās neuzkrājas.

[2.8] Latvijā nav neviena normatīvā akta, kas reglamentētu, no kāda materiāla ir jābūt izgatavotai ēdamgalda virsmai ieslodzījuma vietās. Atbilstoši Latvijas Sodu izpildes kodeksa 77.panta prasībām notiesātajiem, kuri izcieš sodu brīvības atņemšanas iestādēs, nodrošināmi epidemioloģiskās drošības un higiēnas noteikumiem atbilstoši sadzīves apstākļi. Arī pašiem notiesātajiem atbilstoši Ministru kabineta 2006.gada 30.maija noteikumu Nr.423 „Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi” 44.3.apakšpunkta prasībām ir pienākums uzturēt kārtībā dzīvojamās telpas, koplietošanas telpas un darbavietas, ievērot personisko higiēnu.

No minētā secināms, ka notiesātajiem ir pienākums pašiem ievērot personisko higiēnu, kā arī jārūpējas par tās vietas higiēnu, kurā tās uzturas. Tas, ka galda virsma ir no skaidu platei līdzīga materiāla, nerada iesniedzējam viņa subjektīvo tiesību aizskārumu. Turklāt pieteicējs nav vērsies pie Brasas cietuma administrācijas ar lūgumu nodrošināt kamerās citu galda virsmu.

[2.9] Brasas cietuma Automatizētās lietvedības sistēmas reģistrā laikposmā no 2011.gada 26.maija līdz 2012.gada 22.februārim nav reģistrēti iesniedzēja iesniegumi/sūdzības, kuru saturs būtu saistīts ar lūgumu izsniegt televizoru vai radio, kā arī ar lūgumu nodrošināt pieteicējam telefonsarunu. Turklāt pieteicēja telefonsarunu uzskaites kartē nav neviena ieraksta, kas apliecinātu, ka pieteicējs ir veicis telefona zvanus.

[2.10] Ņemot vērā, ka nav konstatējama iestādes prettiesiska faktiskā rīcība, pieteicējam nav tiesību uz atlīdzinājumu.

[3] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par Brasas cietuma administrācijas faktisko rīcību, nenodrošinot pieteicējam cilvēktiesību standartiem atbilstošus apstākļus Brasas cietuma /numurs/., /numurs/. un /numurs/.karantīnas kamerā, morālā un personiskā kaitējuma atlīdzināšanu Ls 7770 apmērā.

Pieteicējs pieteikumā norādīja tos pašus argumentus, kas ietverti apstrīdēšanas iesniegumā. Papildus norādīja, ka kameras bija pārpildītas, tajās nebija nodrošināti nepieciešamie 4 m^2. Norādīja, ka pieteicējam pienākas atlīdzinājums par apzinātu ilgtermiņa fizisku un psihisku ciešanu sagādāšanu, morālo un veselībai nodarīto kaitējumu.

[4] Tiesai iesniegtajā rakstveida paskaidrojumā Pārvalde neatzina pieteicēja pieteikumu, atsaucoties uz Lēmumā ietvertajiem argumentiem.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas 2013.gada 31.oktobra spriedumu pieteicēja pieteikums noraidīts.

Spriedums motivēts šādi.

[5.1] Pieteicējs pieteikumu pamato ar šādiem apstākļiem: 1) smakas no tualetēm izplatījās kamerās; 2) ventilācija kamerās nebija pietiekama; 3) mākslīgais un dabīgais apgaismojums kamerās nebija pietiekams; 4) ēdamgaldi kamerās neatbilda higiēnas prasībām, smakoja; 5) kameras bija pārapdzīvotas; 6) kamerās tika liegta pieeja aktuālajai informācijai.

[5.2] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 89.pants noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Satversmes 95.pants noteic, ka valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Nevienu nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam. Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 3.pants noteic, ka nevienu cilvēku nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt.

Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (turpmāk – Pakts) 7.pants noteic, ka nevienu nedrīkst pakļaut spīdzināšanai vai nežēlīgi, necilvēcīgi vai pazemojoši apieties ar viņu vai sodīt. Savukārt Pakta 10.pants noteic, ka visām personām, kurām atņemta brīvība, ir tiesības uz humānu apiešanos un cilvēka personībai piemītošās pašcieņas respektēšanu. Tas nozīmē, ka pret personām, kurām ir ierobežota brīvība, nedrīkst izturēties pretēji Pakta 7.panta noteikumiem, kā arī personas nedrīkst tikt pakļautas citām grūtībām vai ierobežojumiem, kā tikai tām, kas izriet no brīvības atņemšanas apstākļiem. Personas, kurām atņemta brīvība, bauda visas tiesības, kas noteiktas Paktā, ar tiem ierobežojumiem, kas slēgtā vidē ir neizbēgami (*General Comment No.21: Replaces general comment 9 concerning humane treatment of persons deprived of liberty (Art.10): 10/04/92,* Human Rights Committee, *para 3).*

Tātad citētajās tiesību normās ir nepārprotami nostiprināts cilvēka spīdzināšanas un necilvēcīgas izturēšanās aizliegums, tostarp nepieļaujot šādu izturēšanos arī pret ieslodzītām personām. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka no Konvencijas 3.panta valstij izriet pienākums nodrošināt, lai visi ieslodzītie tiktu turēti apstākļos, kas ir savienojami ar cilvēka cieņu, lai soda izpildes veids nepakļautu attiecīgo personu tādas intensitātes grūtībām vai pārbaudījumam, kas pārsniedz neizbēgamo ieslodzījumam piemītošo ciešanu līmeni, un lai, ņemot vērā ieslodzījuma praktiskās prasības, ieslodzītā veselība un labklājība tiktu adekvāti nodrošinātas *(Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 2.decembra sprieduma lietā „Farbtuhs pret Latviju" 51.punkts, 2002.gada 15.jūlija sprieduma lietā „Kalašņikovs pret Krieviju" 95.punkts)*.

Minētās atziņas pēc būtības ir nostiprinātas Latvijas Sodu izpildes kodeksa 4.panta otrās daļas 1.punktā, proti, izpildot jebkura veida krimināls odu, ievērojams šāds pamatprincips – sodu izpildes praksē ir nodrošināmas likumā noteiktās garantijas pret spīdzināšanu un necilvēcīgu vai pazemojošu soda piemērošanu notiesātajai personai; soda izpildes mērķis nav sagādāt fiziskas ciešanas vai pazemot cilvēka cieņu, vai izstumt viņu no sabiedrības.

Ņemot vērā minēto, tiesa secināja, ka no spīdzināšanas, necilvēcīgas vai pazemojošas apiešanās un sodīšanas aizlieguma izriet valsts pienākums nodrošināt ieslodzītajiem pienācīgus apstākļus ieslodzījuma vietā un šādu apstākļu nenodrošināšana var radīt cilvēktiesību pārkāpumu.

[5.3] To, vai konkrētajā gadījuma ir būtiski ierobežotas cilvēktiesības, palīdz izvērtēt arī rekomendējoša rakstura dokumenti, kuri vienlaikus ir ar pietiekami autoritatīvu raksturu.

Saskaņā ar Eiropas cietumu noteikumu (Eiropas Padomes Ministru komitejas Ieteikums Rec(2006)2 dalībvalstīm par Eiropas cietumu noteikumiem) 18.1.apakšpunktu apstākļiem ieslodzītajiem paredzētajās telpās, un jo īpaši guļamtelpās, ir jābūt tādiem, kas neaizskar cilvēka cieņu, un, cik vien iespējams, nav pretrunā ieslodzīto tiesībām uz privāto dzīvi, kā arī tiem jāatbilst veselības un higiēnas prasībām, jo klimatiskajiem apstākļiem, un jo īpaši platībai, gaisa kubatūrai, apgaismojumam, apkurei un ventilācijai šajās telpās jāpievērš pietiekami daudz uzmanības.

Visās ēkās, kurās jādzīvo, jāstrādā vai jāpulcējas ieslodzītajiem, saskaņā ar šo noteikumu 18.2.apakšpunktu telpām jāatbilst šādām prasībām: logiem ir jābūt pietiekami lieliem, lai ieslodzītie normālos apstākļos varētu lasīt vai strādāt dabiskā apgaismojumā, un, ja vien ēkā nav atbilstošas gaisa kondicionēšanas sistēmas, lai pa tiem telpās varētu ieplūst svaigs gaiss, kā arī mākslīgajam apgaismojumam jāatbilst atzītiem tehniskiem standartiem (..).

Eiropas cietumu noteikumu 19.3.apakšpunktā noteikts, ka ieslodzītajiem pastāvīgi ir pieejamas sanitārās labierīcības, kurās ievērotas higiēnas prasības un ieslodzīto tiesības uz privātumu.

[5.4] Pieteicējs neapstrīd Brasas cietuma informāciju par laika periodiem, kuros viņš uzturējies Brasas cietuma /numurs/., /numurs/. un /numurs/karantīnas kamerā. Vienlaikus, kā to konstatē tiesa, pieteicējs nepamatoti pieteikumā norāda, ka viņš šajās kamerās kopumā uzturējies 37 diennaktis (*sk. lietas 4.lapu*). Saskaņā ar cietuma sniegto informāciju, maksimālais strīdus kamerās pavadītais laiks ir 33 diennaktis.

[5.5] Par apstākļiem strīdus kamerās tiesa ieguva priekšstatu no šādiem pierādījumiem:

1) ziņām, kas ietvertas pieteicēja 2011.gada 13.decembra u n 2012.gada 27.februāra iesniegumā Ieslodzījuma vietu pārvaldei, pieteikumā tiesai;

2) ziņām Brasas cietuma priekšnieka vēstulē Ieslodzījuma vietu pārvaldei;

3) tiesībsarga 2012.gada 9.maija atbildes pieteicējam „Par iesnieguma izskatīšanu", kurā atspoguļoti Tiesībsarga biroja darbinieku novērojumi vizītē Brasas cietumā 2010.gada 7.maijā, kad apskatītas arī/numurs/. un /numurs/.kamera. Uz izskatāmo lietu attiecas minētajā atbildē ietvertā norāde, ka apgaismojums karantīnas kamerās nav pietiekams lasīšanai;

4) lietā iesniegtajiem fotoattēliem.

[5.6] Latvijas Sodu izpildes kodeksa 77.panta pirmā daļa paredz, ka dzīvojamās platības norma cietumos kopmītņu tipa telpās vienam notiesātajam vīrietim nevar būt mazāka par 2,5 kvadrātmetriem.

Eiropas Spīdzināšanas novēršanas komiteja savos ziņojumos vairākkārt ir ieteikusi grozīt šo normatīvo regulējumu un noteikt, ka platības norma cietumos kopmītņu tipa telpās vienam notiesātajam nevar būt mazāka par 4 m^2 (*sk., piemēram, Report to the Latvian Government on the visit to Latvia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 27 November to 7 December 2007, para 36, http://www.cpt.coe.int/documents/lva/2009-35-inf-eng.htm#_Toc196040 774*).

Savukārt Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka cietuma kameras platība ir būtisks aspekts, kas jāņem vērā, izvērtējot, vai ieslodzījuma apstākļi ir pazemojoši. Ja uz vienu ieslodzīto ir mazāk nekā 3 m^2, tad, Eiropas Cilvēktiesību tiesas ieskatā, kamera ir uzskatāma par tik pārapdzīvotu, ka tas pats par sevi ir pamats Konvencijas 3.panta pārkāpuma konstatēšanai (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 22.oktobra sprieduma lietā „Orchowski pret Poliju" 122.punkts; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2011.gada 20.oktobra sprieduma lietā „Mandic un Jovic pret Slovēniju" 75.punkts*).

Tiesa konstatēja, ka pieteicējs apstrīdēšanas iesniegumos, aprakstot apstākļus /numurs/, /numurs/. un /numurs/karantīnas kamerā, nav norādījis uz to pārapdzīvotību. Iestāde šo apstākli arī nav vērtējusi. Pirmo reizi minēto argumentu pieteicējs norāda pieteikumā tiesai un arī tajā tikai formāli atsaucas uz 4 m^2 nenodrošināšanu, nepaskaidrojot, cik ieslodzītie atradās katrā no kamerām laika posmos, kad tajās atradās arī pieteicējs. Līdz ar to pieteicēja atsaukšanās uz pārapdzīvotību kamerā ir formāla. Tiesai, vadoties no lietas materiāliem, nav pamata secināt, ka pārapdzīvotība kamerās sasniedza tādu līmeni, kas būtu vērtējams kā būtisks cilvēktiesību pārkāpums.

[5.7] No Brasas cietuma sniegtās informācijas un iesniegtajiem fotoattēliem tiesa konstatēja, ka /numurs/, /numurs/. un /numurs/.karantīnas kameru sanitārā mezgla norobežojumi nepasargā no nepatīkamu smaku iespējamās ieplūšanas kamerā. Vienlaikus tiesa norādīja, ka pilnībā novērst nepatīkamās smakas ir iespējams vien tad, ja sanitārās labierīcības atrodas ārpus kameras, vai arī ja kamerā izvietotais sanitārais mezgls tiek pilnīgi norobežots ar sienām (no grīdas līdz pašiem griestiem), pieguļošām durvīm, atsevišķu nosūcējventilāciju. Kā tas ir redzams no fotoattēliem, sanitārie mezgli strīdus kamerās ir aprīkoti ar ūdens noliešanas sistēmām, kas ļauj uzturēt tos tīrībā un tādējādi novērst nepatīkamo smaku ilgstošu saglabāšanos. Turklāt, ja pieteicēja ieskatā nepatīkamās smakas tomēr saglabājās, viņam bija iespēja lūgt cietuma administrāciju izsniegt tīrīšanas piederumus un līdzekļus sanitārā mezgla tīrīšanai un pašam to uzkopt, tādējādi rūpējoties par savu labsajūtu kamerā. Lietā nav pierādījumu, ka pieteicējs to darījis un viņam atteikts.

[5.8] Aplūkojot fotoattēlus, tiesa neguva apstiprinājumu pieteicēja apgalvojumam, ka strīdus kamerās neieplūda dienas gaisma. Kameru logi un to izmērs liecina, ka dienas apgaismojums kamerās bija nodrošināts pietiekamā daudzumā, lai varētu izslēgt būtiska cilvēktiesību aizskāruma esību. Tāpat saskaņā ar Brasas cietuma sniegto informāciju kamerās tika nodrošināts mākslīgais apgaismojums. Pieteicēja argumenti, ka apgaismojums bijis nepietiekams un kamerās valdījusi pustumsa, ir vispārīgs un subjektīvs. Tiesa uz šādu apgalvojumu pamata neatrod iespēju konstatēt pārkāpumu.

[5.9] Arī pieteicēja norādes par ēdamgaldu neatbilstošo stāvokli nav ticamas. Proti, nav ticams apgalvojums, ka galdi strīdus kamerās pastāvīgi bija piesūcināti ar mitrumu un šī iemesla dēļ smakoja. Lai šo apgalvojumu atzītu par ticamu, būtu jākonstatē, ka ēdamgaldi pastāvīgi tika aplieti ar šķidrumiem. Šāda notikumu gaita nav loģiski izskaidrojama. Savukārt uzkopjot galdus, ieslodzītajiem pašiem bija iespēja rūpēties par to, lai tie netiktu pārlieku mitrināti un tādējādi nesāktu izdalīt nepatīkamas smakas.

[5.10] No Brasas cietuma paskaidrojumiem izriet, ka visās strīdus kamerās logi bija atverami. Pieteicējs šo apstākli neapstrīd. Tiesa secināja, ka neapstiprinās pieteicēja apgalvojums par ventilācijas trūkumu minētajās kamerās. Proti, pašiem ieslodzītajiem bija iespēja kontrolēt svaiga gaisa iekļūšanu kamerā.

[5.11] Lietā nav iesniegti pierādījumi tam, ka pieteicējs būtu vērsies pie Brasas cietuma administrācijas ar lūgumu nodrošināt piekļuvi plašsaziņas līdzekļiem un būtu saņēmis atteikumu. Pieteicēja apgalvojumi, kurus neapstiprina citi lietas materiāli, nav pietiekami, lai atzītu faktu par pierādītu.

[5.12] Administratīvā procesa likuma 92.pants nosaka, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personīgo kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmo daļu tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu pastāv tieša cēloņsakarība. Minētā likuma 8. un 9.pants noteic, ka personiskais vai morālais kaitējums var tikt nodarīts ar personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisku aizskārumu. Tātad personiskā un morālā kaitējuma atlīdzinājuma pamatā ir valsts pārvaldes rīcības prettiesiskums. Tā kā tiesa Brasas cietuma administrācijas rīcību neatzīst par prettiesisku, nav pamata arī pieteikuma apmierināšanai daļā par personiskā un morālā kaitējuma atlīdzināšanu.

[6] Nepiekrītot Administratīvās rajona tiesas spriedumam, pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību.

Apelācijas sūdzībā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[6.1] Tiesa, taisot spriedumu, nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 5.pantu, 15.panta otrās daļas 1.punktu, 107.panta ceturto daļu un 104.pantu.

[6.2] Pārvalde ir pārkāpusi Satversmes 89., 95. un 111.pantu, kā arī Eiropas cietumu noteikumu REC2(2006) 18. un 19.punktu.

[6.3] Tiesa, sastādot spriedumu, nav ņēmusi vērā precedentu lietā Nr.A42808309.

[7] Apgabaltiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmajai daļai izskatīja lietu rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudījusi lietas materiālus un izvērtējusi lietā esošos pierādījumus to kopsakarā, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[9] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu, ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka zemākās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākās instances tiesas sprieduma motivācijai. Šādā gadījumā šā likuma 251.panta piektajā daļā noteiktos apsvērumus sprieduma motīvu daļā var nenorādīt.

Apgabaltiesa, pārbaudījusi pirmās instances tiesas sprieduma motivāciju, atzīst, ka Administratīvās rajona tiesas sniegtā argumentācija spriedumā ir izvērsta un pareiza, līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas lietas apstākļu konstatējumam un sprieduma motivācijai, kas norādīta šā sprieduma [5] punktā, un Administratīvā procesa likuma 251.panta piektajā daļā norādītos apsvērumus atkārtoti nenorāda.

Vienlaikus, ņemot vērā, ka pieteicējs nav apstrīdējis augstākā iestādē cietuma faktisko rīcību daļā par pārapdzīvotību karantīnas kamerās Nr./numurs/ Nr./numurs/ un Nr./numurs/ un iestāde šādus pieteicēja argumentus Lēmumā nav vērtējusi, apgabaltiesa atzīst, ka pieteikums šajā daļā, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 278.panta pirmās daļas 1.punktu, ir atstājams bez izskatīšanas.

[10] Par pieteicēja apelācijas sūdzību apgabaltiesa norāda turpmāk minēto.

[10.1] Apgabaltiesa kā nepamatotu noraida apelācijas sūdzībā norādīto argumentu, ka pirmās instances tiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 5.pantu, 15.panta otrās daļas 1.punktu, 104.pantu un 107.panta ceturto

daļu.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 5. pantam tiesa piemērojamo tiesību normu ietvaros veicina privātpersonas tiesību un tiesisko interešu aizsardzību.

Konkrētajā gadījumā pieteicējs nav norādījis, kādā veidā šajā pantā minētais princips būtu pārkāpts, bet tikai vispārīgi atsaucies uz minēto pantu. Apgabaltiesa arī norāda, ka privātpersonas tiesību ievērošanas princips pats par sevi nevar būt pamats, lai apmierinātu pieteicēja pieteikumu.

Tāpat pieteicējs nav norādījis, kā ir izpaudies pirmās instances tiesas pārkāpums, neveicot lietā objektīvo izmeklēšanu, proti, kādus pierādījumus tiesai bija jāiegūst vai jāpārbauda, lai noskaidrotu patiesību, kā arī pieteicējs nav norādījis, kā konkrētajā gadījumā ir izpaudusies tiesas pieļautā tiesību normu kļūdainā interpretācija.

[10.2] Tiesa nepiekrīt pieteicēja argumentam, ka Pārvalde ir pārkāpusi Satversmes 89., 95. un 111.pantu, kā arī Eiropas cietumu noteikumu REC2(2006) 18. un 19.punktu.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 154.pantam tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatojas uz vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem, kā arī vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un taisnības principiem.

Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa ir noskaidrojusi visus būtiskos lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, kā arī spriedumā analizējusi pieteicēja argumentus un sniegusi motivētu juridisko novērtējumu, un pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs.

[10.3] Nav pamatots pieteicēja arguments, ka pirmās instances tiesai šajā lietā bija jāņem vērā apstākļi, kādus Administratīvās apgabaltiesa 2011.gada 27.septembra spriedumā konstatējusi administratīvajā lietā Nr.A42808309, jo izskatāmajā lietā un lietā Nr.A42808309 nav līdzīgi apstākļi. Proti, administratīvajā lietā Nr.A42808309 pieteicējs sūdzējās par sadzīves apstākļiem Daugavgrīvas cietuma kamerās Nr./numurs/un Nr./numurs/ laika periodā no 2008.gada 18.oktobra līdz 2009.gada 30.janvārim, kā arī tiesa vērtēja apstākļus attiecībā uz pieteicēja atteikšanos pārcelties uz kameru Nr./numurs/.

Izskatāmajā lietā strīds ir par apstākļiem citā cietumā, citās kamerās un citos periodos.

Papildus apgabaltiesa konstatē, ka lietā esošajā Tiesībsarga biroja 2010.gada 7.maija ziņojumā par Brasas cietuma karantīnas kamerām Nr./numurs/ un Nr./numurs/ norādīts, ka tajās ir nepietiekams apgaismojums, lai ieslodzītie varētu lasīt.

Kā izriet no Pārvaldes 2015.gada 23.februāra sniegtajiem paskaidrojumiem *(lietas 130.lapa)*, Brasas cietums Tiesībsarga biroja darbinieku konstatētos trūkumus attiecībā uz mākslīgā apgaismojuma nepietiekamību attiecīgajās kamerās ir novērsis 2011. un 2012.gadā, ko 2012.gada vizīšu laikā konstatēja arī Tiesībsarga biroja darbinieki.

[11] Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē atzīts, ka jebkurā gadījumā, lai kāds sods vai apiešanās, kas ar to saistīta, būtu „cietsirdīga" vai „pazemojoša", ciešanām vai pazemojumam jebkurā gadījumā jāpārsniedz tas līmenis, ko neizbēgami ietver konkrētā likumīgā apiešanās vai sods *(sk. Kalachnikov pret Krieviju, iesniegums nr.47095/99, 95.punktu, CEDH 2002-VI)*.

Eiropas Cilvēktiesību tiesas pastāvīgā judikatūra, kas saistīta ar Konvencijas 3.panta interpretāciju, nedod precīzu skaidrojumu tam, kāds laika periods uzskatāms par ilgstošu. Tas ir nosakāms saistībā ar katras konkrētas lietas apstākļiem.

Apgabaltiesas ieskatā izskatāmajā lietā ņemams vērā, ka pieteicējs Brasas cietuma karantīnas kamerās Nr./numurs/, Nr./numurs/ un Nr./numurs/ atradās periodiski (no 2011.gada 26.maija līdz 30.maijam (kamerā Nr./numurs/), no 2011.gada 16.augusta līdz 22.augustam (kamerā Nr./numurs/), no 2011.gada 13.septembra līdz 15.septembrim (kamerā Nr./numurs/), no 2011.gada 1.novembra līdz 7.novembrim (kamerā Nr./numurs/), no 2011.gada 13.decembra līdz 19.decembrim (kamerā Nr./numurs/), no 2012.gada 17.janvāra līdz 23.janvārim (kamerā Nr./numurs/), tātad salīdzinoši īsu laiku.

Izvērtējot visu apstākļu kopumu, īpaši ņemot vērā to, ka pieteicējs Brasas cietuma karantīnas kamerās atradies periodiski, lai konvojētu pieteicēju uz tiesas sēdēm, apgabaltiesa secina, ka lietā nav konstatējams tāds iestādes pieļauts pārkāpums, kas sniegtos pāri tam, kas neizbēgami saistīts ar ciešanām vai pazemojumu, ko rada viņam noteiktais brīvības ierobežojums.

[12] Tā kā nav konstatējama atbildētāja prettiesiska rīcība, ar kuru būtu aizskartas pieteicēja cilvēktiesības, nav pamata arī lemt par personiskā un morālā kaitējuma atlīdzināšanu.

[13] Administratīvā procesa likuma 126. panta ceturtā daļa cita starpā noteic, ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas ar tiesas lēmumu bijis pilnīgi vai daļēji atbrīvots, pieteikuma noraidīšanas gadījumā pieteicējam ir pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā (..).

Šajā daļā paredzētais pieteicēja pienākums pieteikuma noraidīšanas gadījumā samaksāt valsts nodevu nav attiecināms uz tiem pieteicējiem, kuri pieteikumu iesnieguši par administratīvo aktu sociālās drošības jomā (pensijas, pabalsti u.tml.).

Apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2012. gada 18.maija lēmumu atbrīvots no valsts nodevas samaksas par pieteikuma iesniegšanu tiesā (*lietas 2.lapa*).

Ar Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2013.gada 18.decembra lēmumu pieteicējs daļēji atbrīvots no valsts nodevas samaksas par apelācijas sūdzības iesniegšanu tiesā, samazinot valsts nodevas apmēru līdz 1 latam (*lietas 103.-106.lapa*).

Valsts nodeva par pieteikuma iesniegšanu tiesā bija Ls 20, bet par apelācijas sūdzības iesniegšanu laikā, kad

apelācijas sūdzība iesniegta, valsts nodeva bija Ls 40.

Ievērojot, ka pieteikums nav iesniegts par administratīvo aktu sociālās drošības jomā, kā arī to, ka pieteikums noraidīts, pieteicējam uzliekams pienākums atmaksāt valsts nodevu 83,95 *euro* (Ls 59).

Apgabaltiesa uzskata, ka nav pamata šajā gadījumā atbrīvot pieteicēju no valsts nodevas atmaksas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturto daļu, 278.panta pirmās daļas 1.punktu, 307. un 309. pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

Atstāt bez izskatīšanas /pers. B/ pieteikumu par Brasas cietuma administrācijas faktiskās rīcības (turēšanu karantīnas kamerās Nr./numurs/, Nr./numurs/ un Nr./numurs/ pārapdzīvotības apstākļos) atzīšanu par prettiesisku un saistībā ar to prasīto personisko un morālo kaitējumu.

Noraidīt /pers. B/ pieteikumu par Brasas cietuma administrācijas faktiskās rīcības, nenodrošinot pieteicējam cilvēktiesību standartiem atbilstošus apstākļus Brasas cietuma karantīnas kamerās Nr./numurs/, Nr./numurs/un Nr./numurs/, atzīšanu par prettiesisku un morālā un personiskā kaitējuma atlīdzināšanu 11055,71 *euro* (7770 latu) apmērā.

Uzlikt /pers. B/ (p.k. /personas kods/, Brasas cietums, Laktas ielā 2/4, Rīga, LV-1013) pienākumu triju mēnešu laikā pēc sprieduma spēkā stāšanās atmaksāt valstij valsts nodevu 83,95 *euro* (59 latu).

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnesis referents *(paraksts)* M.Birzgalis

Tiesneses *(paraksts)* R.Paegle

(paraksts) V.Zommere